

FOLOSIREA ARTICOLULUI HOTĂRÂT ÎN
CONTEXTUL SUBSTANTIVULUI DETERMINAT
SINTACTIC ÎN ROMÂNĂ ȘI ÎN GERMANĂ.
ATRIBUTUL ADJECTIVAL EXPRIMAT PRIN
NUMERAL CARDINAL

KARLA LUPȘAN

Cuvinte-cheie: *articularea hotărâtă a substantivului, obligativitatea articolului hotărât, atributul exprimat prin numeral cardinal*

1. Considerații generale

Determinantul sintactic cel mai frecvent al substantivului este atributul adjectival. Trăsătura esențială a acestui tip de atribut este acordul în gen, număr și caz cu substantivul determinat. Atributul adjectival poate fi exprimat prin: adjective propriu-zise, adjective de natură pronominală, numerale cu valoare adjectivală, verbe la unele moduri nepersonale cu funcție adjectivală. În lucrarea de față analizăm contextul sintactic al substantivului determinat de numerale cardinale, cu scopul de a prezenta atât obligativitatea prezenței articolului hotărât în acest context, cât și diferențele de folosire a acestuia în limba română și germană.

Pentru analiza obligativității articulării hotărâte a substantivului am adoptat metoda substituției. Am considerat că articolul hotărât este obligatoriu în toate contextele în care lipsa sa sau substituirea sa cu articolul nehotărât ar conduce la generarea de propoziții incorecte din punct de vedere gramatical. În cazul în care substituirea articolului hotărât a condus la propoziții corecte din punct de vedere gramatical, dar a modificat sensul mesajului, am considerat că acesta

nu este obligatoriu, iar articularea hotărâtă a substantivelor din astfel de contexte este impusă de regulile comunicării.

2. Substantiv + numeral cardinal în limba română

Limba română prezintă unele particularități cu privire la folosirea și declinarea numeralelor cardinale cu funcția de atribut adjectival. Astfel, numai numeralele de la *1* la *19* au valoare adjectivală atunci când însoțesc un substantiv, cele de la *20* în sus având valoare substantivală în același context sintactic. În ceea ce privește declinarea acestora, numeralele de la *doi* la *nouăsprezece* pot fi precedate de CEL, cu sens deictic, care își schimbă forma după genul, numărul și cazul substantivului pe care-l însoțește. Precedate sau nu de CEL, numeralele cardinale folosite adjectival în limba română vor însoți întotdeauna un substantiv nearticulat:

Doi bărbați/Cei doi bărbați au intrat în clasă.

**Doi bărbații/ Cei doi bărbații* au intrat în clasă.

**Niște doi bărbați/ Niște cei doi bărbați* au intrat în clasă.

În prezent se constată o tendință puternică de a înlocui numeralele ordinale cu cele cardinale numai la atributul adjectival postpus și mai ales atunci când acestea însoțesc substantive feminine sau neutre: *anul patru, etajul șapte*. Construcțiile din limba română cu numeralele cardinale *unu, doi, trei* sunt tolerate, deși, „conform normelor, se recomandă să se spună *anul (articolul, capitolul, etajul, felul, gradul, secolul, volumul) întâi, al doilea, al treilea* etc., dar construcțiile cu numeralele cardinale *unu, respectiv doi, trei* sunt tolerate; se tolerează chiar folosirea cardinalului în formă masculină după unele substantive feminine ca *pagina, loja: pagina unu, loja doi*, nu însă și după *clasa* sau *banca*. [...] Se spune aproape numai *kilometrul 19, mila 23, paralela 36*, tot astfel *regimentul 33, escadronul 2 (doi), numărul unu* (sau *doi*) și numai *kilometrul 135, articolul 214, pagina 380*, cu numerale cardinale” (Avram 1986: 116). Substantivul este în aceste contexte obligatoriu articulat hotărât.

Capitolul doi este incomplet.
*Un capitol doi este incomplet.
*Capitol doi este incomplet.

Numerale cardinale sunt componente ale construcțiilor de enunțare a indicațiilor temporale. Substantivele care denumesc lunile anului sunt însoțite de numere cardinale antepuse atunci când exprimă data. În aceste contexte substantivul este nearticulat.

La *14 noiembrie* are loc congresul germaniștilor.
*La *al paisprezecelea noiembrie* are loc congresul germaniștilor.
*La *un 14 noiembrie* are loc congresul germaniștilor.

Excepție face aici prima zi din lună, care va fi exprimată prin numeralul ordinal *întâi*.

Substantivele *an* și *oră* sunt întotdeauna articulate hotărât și urmate de numere cardinale:

S-a născut în *anul 2011*.
*S-a născut în *un an 2011*.
*S-a născut în *an 2011*.

Ne întâlnim în parc la *ora 14*.
*Ne întâlnim în parc la o *oră 14*.
*Ne întâlnim în parc la *oră 14*.

3. Substantiv + numeral cardinal în limba germană

Spre deosebire de limba română, în germană, substantivele pot fi fie articulate hotărât, fie nearticulate atunci când sunt însoțite de un numeral cardinal cu funcția sintactică de atribut:

Die drei Frauen betreten den Saal./ Cele trei femei intră în clasă.
Drei Frauen betreten den Saal./ Trei femei intră în clasă.
**Einige drei Frauen* betreten den Saal./ *Niște trei femei intră în sală.

Deși posibilă, substituirea numeralelor ordinale cu cele cardinale e mai puțin frecventă ca în limba română. Substantivele *Nummer* (număr), *Artikel* (articol), *Seite* (pagină), *Kilometer* (kilometru), *Zimmer* (cameră) pot fi însoțite de un numeral cardinal postpus cu funcție de atribut adjectival, dar, spre deosebire de limba română, aceste substantive sunt nearticulate:

Kapitel zwei ist unvollständig./ *Capitolul doi* este incomplet.

Capitolul doi = *capitolul al treilea*
Kapitel zwei = *das dritte Kapitel*

În construcțiile familiare se întâlnesc și structuri cu articolul nehotărât, de tipul: *der eine Mann* (acel om), *die eine Frau* (acea femeie) (cf. Engel ³1996). Corespondentele în română însă nu conțin articolul nehotărât.

O diferență majoră între cele două limbi este cea referitoare la exprimarea indicațiilor temporale.

Pentru indicarea datei, lunile anului sunt precedate de prepoziția *am* (forma contrasă *an+dem*) însoțită exclusiv de numerale ordinale.

Am 14. (vierzehnten) November findet der Kongress der Germanisten statt./ *La 14 noiembrie* are loc congresul germaniștilor.

*14. November findet der Kongress der Germanisten statt./ *14 noiembrie are loc congresul germaniștilor.

*Ein 14. November findet der Kongress der Germanisten statt./ *Un 14 noiembrie are loc congresul germaniștilor.

Când se folosește substantivul *Jahr*, acesta este obligatoriu precedat de forma contrasă *im* (*in +dem*), iar numeralul este întotdeauna unul cardinal și postpus:

Er wurde im Jahre 2011 geboren./S-a născut în anul 2011.

Pentru exprimarea orei se folosește structura: *um* + numeral cardinal + substantivul *Uhr*.

Wir treffen uns *um 14 Uhr* im Park./ *Ne întâlnim în parc la ora 14.*

4. Concluzii

În folosirea articolului hotărât în contextul substantivului determinat de un atribut adjectival exprimat printr-un numeral cardinal în română și germană nu am observat nicio asemănare.

- Spre deosebire de limba germană, numeralele cardinale din română nu pot însoți un substantiv articulat cu articol hotărât. În aceste situații, rolul articolului hotărât este preluat în română de CEL.
- Numerele cardinale, ca substitute ale numeralelor ordinale, pot urma unele substantive feminine și neutre articulate hotărât în ambele limbi, însă în română aceste substantive sunt articulate hotărât, iar în germană nearticulate.

Indicațiile temporale se exprimă diferit :

- În limba română, lunile anului sunt, cu o singură excepție, însoțite de numerale cardinale antepuse, care exprimă data. În limba germană, lunile anului sunt precedate de prepoziția *am* și exclusiv de numerale ordinale.

Substantivele *an* și *oră* sunt întotdeauna articulate hotărât și urmate de numerale cardinale. Când se folosește substantivul *Jahr* în germană, acesta este obligatoriu articulat hotărât și precedat de prepoziția *in*. Numeralul va fi întotdeauna un cardinal postpus.

O ultimă deosebire e marcată de obligativitatea articolului hotărât în contextul analizat. În timp ce în germană articolul hotărât nu este obligatoriu, atunci când substantivul e însoțit de un atribut exprimat prin numeral cardinal, în română există două contexte de obligativitate:

- substantiv comun + articolul hotărât enclitic + numeral cardinal (tolerat de normă ca substitut al numeralului ordinal);
- substantivele *an* / *ora* + articol hotărât enclitic + numeral cardinal.

Bibliografie selectivă

- Avram 1986 Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*. București, Editura Academiei Române.
- Coja 1983 Ion Coja, *Preliminarii la gramatica rațională a limbii române. Gramatica articolului* (vol. I), București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Engel./ Isbășescu 1993 Ulrich Engel/ Mihai Isbășescu et al. *Kontrastive Grammatik deutsch-rumänisch* (2. vol), Heidelberg, Groos.
- GALR Academia Română/ Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti", *Gramatica Limbii Române. Cuvântul* (vol. I)/ *Enunțul* (vol. II), București, Editura Academiei Române, 2005.
- Helbig/Buscha 1977 Gerhard Helbig/ Joachim Buscha, *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*, Leipzig, VEB.

DER GEBRAUCH DES BESTIMMTEN ARTIKELS BEIM SYNTAKTISCH DETERMINIERTEN SUBSTANTIV IM RUMÄNISCHEN UND IM DEUTSCHEN. DIE ATTRIBUTIV GEBRAUCHTEN KARDINALZAHLEN (Zusammenfassung)

In der vorliegenden Arbeit wird sowohl der unterschiedliche Gebrauch als auch die Obligativität des deutschen und rumänischen bestimmten Artikels im Kontext der attributiv gebrauchten Kardinalzahlen ermittelt.